

СТРАХОВИЙ ЗАХИСТ БІЗНЕСУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Страховий захист бізнесу в умовах ризику є ключовим елементом системи фінансової безпеки підприємств у сучасному економічному середовищі. У період посиленої глобальної турбулентності, військових конфліктів, кліматичних змін та кіберзагроз, ризикована природа підприємництва потребує ефективних інструментів компенсації втрат та стабілізації фінансових потоків. Страхування виступає не лише інструментом компенсації збитків, але й превентивним засобом, що зменшує системні загрози функціонуванню бізнесу.

Економічна природа страхування полягає в перерозподілі ризику між великою кількістю суб'єктів на основі принципів солідарності та імовірності. Згідно з дослідженням Прокопчук О. та ін. (2022), страхування забезпечує фінансове вирівнювання при настанні страхових подій, дозволяючи підприємствам уникнути неплатоспроможності та зберегти стабільність операційної діяльності [1]. Страхові компанії у цьому випадку відіграють роль фінансових посередників, які конвертують індивідуальні ризики бізнесу у колективну відповідальність, тим самим зміцнюючи стійкість економіки загалом.

Невизначеність, на відміну від ризику, характеризується неможливістю оцінити ймовірність подій. У страховій теорії ризик є основою актуарних розрахунків, але невизначеність, спричинена війнами, пандеміями чи технологічними проривами, вимагає нових підходів. В Україні невизначеність проявляється через воєнні дії (ракетні обстріли знищили 10% промислових активів у 2022–2023 роках, валютні коливання (гривня девальвувала на 20% у 2022 році) та перебої в логістиці (експорт зерна скоротився на 30%). Страхування в таких умовах має охоплювати не лише відомі загрози (пожежі, банкрутство), а й непередбачувані сценарії, такі як окупація чи кібератаки. У 2023 році в Україні було зафіксовано зростання кіберзагроз на 36% у порівнянні з попереднім роком.

Отже, український бізнес сьогодні функціонує в умовах високої невизначеності та зростання нових загроз. Виділяють кілька основних типів ризиків: операційні (техногенні аварії, пожежі, збої виробництва), фінансові (неплатежі контрагентів, валютні коливання), юридичні (претензії клієнтів, зміни в законодавстві), кіберризики (витоки даних, атаки на ІТ-інфраструктуру) та природні катастрофи (повені, буревії)..

В системі захисту бізнесу інституційна роль страхування полягає також у формуванні довіри між учасниками ринку. Наявність полісів страхування відповідальності, наприклад, є додатковим аргументом на користь надійності партнера в межах комерційних угод. Крім того, страхування формує фінансову дисципліну: компанії, які впроваджують системи управління ризиками, зокрема страхування, мають вищі шанси на залучення інвестицій та кредитних ресурсів.

Страховий захист бізнесу в умовах невизначеності включає традиційні та інноваційні продукти, адаптовані до сучасних викликів. Страхові продукти для бізнесу класифікуються за об'єктом страхування та типом ризику, включають як традиційні так і інноваційні продукти. Серед найбільш поширених традиційних виділяють:

- майнове страхування (покриває ризики втрати, пошкодження активів через воєнні дії, природні катастрофи чи аварії). В Україні Експортно-кредитне агентство (ЕКА) у 2024 році застрахувало логістичні активи на 1,12 млрд грн у Волинській області, що підтримало агроекспорт;

- страхування бізнес-перерв (Business Interruption) (відшкодування втрачено вигоди через зупинку діяльності, наприклад, через відключення електроенергії чи воєнні дії). В Україні цей продукт обмежено через високу невизначеність, але міжнародні страховики (Lloyd's) пропонують його для великих підприємств;

- страхування цивільної відповідальності (у разі заподіяння шкоди третім особам);

- страхування фінансових ризиків (невиконання контрактних зобов'язань), дебіторської заборгованості: захищає від неплатежів контрагентів, що критично в умовах економічної нестабільності. У 2024 році ЕКА застрахувало поставки перероблених овочів до Польщі на 50 млн грн..

Війна в Україні посилила потребу в страховому захисті. Збитки бізнесу від бойових дій оцінюються в 150 млрд дол. [2], а 30% підприємств припинили діяльність у 2022–2023 роках. ЕКА відіграє ключову роль, страхуючи експортні контракти (5,35 млрд грн у січні–квітні 2025 року) та логістичні активи. Наприклад, страхування складів у Львівській області (1,37 млрд грн) підтримало експорт зерна. Водночас міжнародні партнери, такі як DFC, допомагають покривати воєнні ризики, але їхня участь обмежена через високу невизначеність (357 млн дол. страхування у 2024 році [3]). Локальні страховики, такі як «ІНГО» чи «УНІКА», пропонують майнове страхування, але їхня частка ринку становить лише 15% через низьку капіталізацію. Відповідно набувають розвитку новітні форми страхування бізнесу, зокрема:

- страхування воєнних ризиків - унікальний продукт, запроваджений ЕКА у 2022 році, покриває втрати від ракетних ударів, окупації чи тероризму. У 2025 році ЕКА застрахувало експортні операції на 5,35 млрд грн, з яких 70% припало на агросектор;

- кіберстрахування - зростання кібератак (збитки бізнесу в ЄС склали 7 млрд євро у 2023 році) стимулює попит на захист від витоків даних і хакерських атак. В Україні кіберстрахування становить лише 1% ринку, але зростає на 25% щорічно [4].

У розвинених країнах рівень проникнення страхування є високим. За даними OECD (2022), частка страхових премій у ВВП у Франції становила 9,4%, у Німеччині — 6,5%, а в Україні — лише 1,64% (рис. 1). Це свідчить про значний потенціал розвитку страхового ринку в нашій державі. Водночас, за даними Національного банку України, частка підприємств, що активно використовують страхування як інструмент управління ризиками, не перевищує 20%.

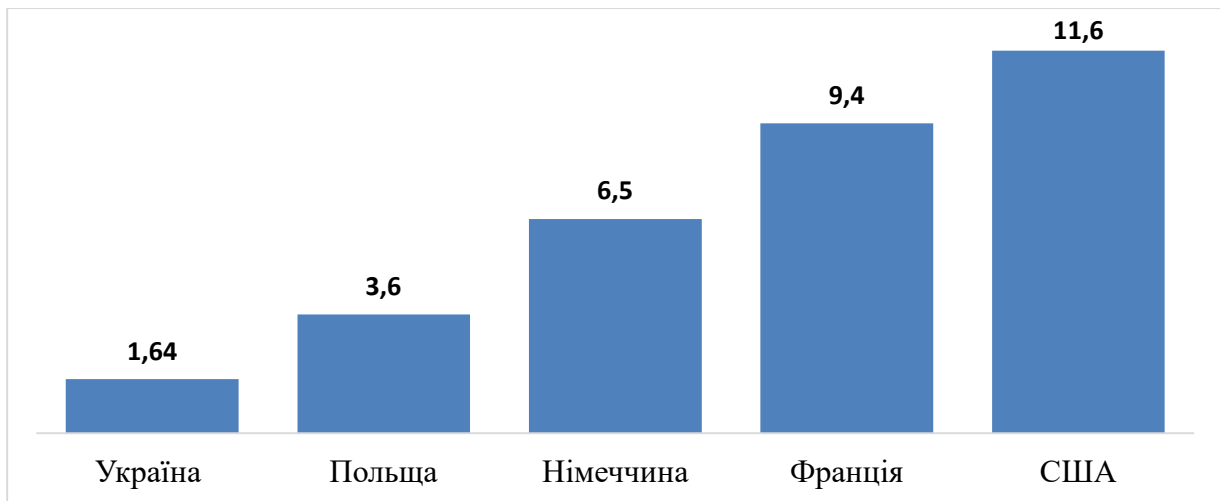

Рисунок 1 – Проникнення страхування (% до ВВП)

Джерело: OECD Insurance Statistics, 2022 [5]

Розвиток страхового захисту бізнесу в Україні потребує комплексного підходу. Насамперед йдеться про підвищення обізнаності підприємців щодо переваг страхування, вдосконалення регуляторного середовища (зокрема впровадження стандартів типу Solvency II), цифровізацію страхових послуг, а також створення сприятливих умов для публічно-приватного партнерства, особливо у сфері страхування катастрофічних ризиків.

Підсумовуючи, зазначимо, що страховий захист бізнесу є необхідною складовою стійкої економічної моделі. В умовах зростаючої невизначеності та ризиків, підприємства, які інтегрують страхування у свою систему управління, демонструють вищу адаптивність, фінансову стійкість та конкурентоспроможність. Таким чином, страхування стає не просто засобом компенсації збитків, а інструментом стратегічного управління майбутнім бізнесу.

Список використаних джерел

1. Olena Prokopchuk, Olena Nepochatenko, Mykhaylo Malyovanyi, Yuliya Ulyanych and Yuriy Bilan (2022). Trends in the functioning of the Ukrainian insurance services market. Insurance Markets and Companies, 13(1), 47-65. doi:10.21511/ins.13(1).2022.05.
2. UNDP. (2023). Economic Impact of War on Ukrainian Businesses. URL: <https://www.undp.org/ukraine/publications>.
3. Світовий банк. (2024). Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
4. Національний банк України (2023). Статистика діяльності страхових компаній України. URL: <https://bank.gov.ua>
5. OECD Insurance Statistics 2021. URL: <https://www.oecd.org/insurance/insurance-statistics.htm>